

Jak trwale skorzystać z abolicji?

Informacje podstawowe

- Niniejsza informacja jest kierowana do tych cudzoziemców, którzy w wyniku abolicji¹ przeprowadzonej w 2012 r. zalegalizowali swój pobyt w Polsce. Została sporządzona, by pomóc im w utrzymaniu legalności pobytu po upływie obecnie obowiązującego zezwolenia.
- Udzielone w wyniku abolicji zezwolenie utraci ważność po 2 latach (dokładna data powinna być określona w rozstrzygnięciu decyzji, znajdującym się na jej 1. stronie). W celu dalszego legalnego pobytu w Polsce należy wystąpić o udzielenie kolejnego zezwolenia pobytowego, które zostanie rozpatrzone na zasadach ogólnych, określonych w ustawie o cudzoziemcach. Zezwolenie nie zostanie przedłużone automatycznie, a cudzoziemiec będzie musiał wykazać spełnienie szeregu warunków, które nie obowiązywały podczas abolicji. Dotyczy to wszystkich bez wyjątków, którzy zalegalizowali swój pobyt w ramach abolicji z 2012 r.
- Wydana karta pobytu także zachowa ważność przez okres 2 lat, a kolejny dokument zostanie wydany wraz z następnym zezwoleniem. W wypowiedziach cudzoziemców częste jest określanie swojego statusu poprzez informacje, jakim dokumentem się dysponuje. Jednak o sytuacji prawnej przesądza rodzaj wydanego zezwolenia pobytowego (decyzja administracyjna), a nie wydany dokument tożsamości, dlatego porównując swoją sytuację i innych cudzoziemców, nie należy wyciągać zbyt daleko idących wniosków z faktu, że inni także posiadają karty pobytu. Ten dokument

¹ Na podstawie ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 191 poz. 1133)

może zostać wydany na skutek udzielenia różnego typu zezwoleń, a pozycja prawna posiadaczy może się od siebie bardzo różnić.

- Prawdopodobnie w 2013 r. zostanie uchwalona nowa ustawa o cudzoziemcach. Aktualnie jej projekt jest jeszcze na etapie prac legislacyjnych, w związku z czym nie jest pewne, jakie zmiany nastąpią w sferze legalizacji pobytu cudzoziemców, jakkolwiek nie należy spodziewać się zasadniczych zmian. Poszczególne regulacje szczegółowe mogą się różnić od obecnych, dlatego przed podjęciem kroków prawnych należy upewnić się, czy niżej zawarte informacje są aktualne.

Jakie decyzje należy podjąć już dziś?

- Przede wszystkim trzeba podjąć decyzję co do tego, czy po upływie ważności obecnego zezwolenia pozostanie się w Polsce, a jeśli tak, to o jakie zezwolenie pobytowe się ubiegać. Naturalnym wyjściem jest kontynuacja, tj. wystąpienie z wnioskiem o udzielenie kolejnego zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. Jest to podstawowy i najpowszechniejszy instrument legalizacji pobytu cudzoziemców, którzy zamierzają długookresowo pozostawać w Polsce. Nie jest to jednak jedyny typ pozwolenia administracyjnego dającego skutek w postaci legalizacji pobytu. Można ubiegać się także np. o zezwolenie na osiedlenie się albo wnioskować o nadanie statusu uchodźcy. Jednak z reguły beneficjenci abolicji nie będą spełniać dość rygorystycznych warunków legalizacji pobytu na innej podstawie niż zezwolenie na zamieszkanie.
- Wnioskując o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie można powoływać różne okoliczności uzasadniające pobyt na terytorium RP – m.in. powody związane z wykonywaną w Polsce pracą, działalnością gospodarczą, rodzinne, albo związane z nauką. Do każdej z nich przypisano częściowo różny zestaw warunków, które powinny zostać spełnione, by uzyskać pozytywne rozstrzygnięcie. Warto już dziś podjąć decyzję, na jakiej podstawie będzie oparty przyszły wniosek, dzięki czemu możliwe będzie przyjęcie odpowiedniej strategii. Zdecydowana większość warunków udzielenia zezwolenia łączy się z weryfikacją sytuacji materialnej cudzoziemca.

- Już obecnie należy planować swoje działania zmierzające w kierunku wykazania w przyszłym postępowaniu spełnienie kryteriów ekonomicznych, które ustawodawca przewidział względem cudzoziemca wnioskującego o zezwolenie pobytowe. Bardzo ważne jest, by uświadomić sobie, że przedmiotem oceny będzie sytuacja cudzoziemca w dłuższym okresie, a nie np. kwota pieniędzy, którą cudzoziemiec dysponuje w dniu złożenia wniosku. Obrazowo można przedstawić to poprzez analogię z oceną wiarygodności finansowej starającego się o kredyt klienta banku, który musi uprawdopodobnić swoją zdolność kredytową. Bank szacuje, czy dotychczasowa historia finansowa klienta uprawdopodobnia, że spłaci kredyt, a w przypadku procedury legalizacyjnej organ ocenia, czy cudzoziemiec nie będzie stanowił obciążenia dla budżetu państwa. Tego typu wiarygodności nie zdobędzie się działaniami podejmowanymi „w ostatniej chwili” przed złożeniem wniosku o udzielenie zezwolenia.

Kryteria dochodowe

- Cudzoziemiec musi wykazać posiadanie stabilnego i regularnego źródła dochodów wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny. Uzyskiwany dochód musi być legalny i możliwy do udokumentowania. Nie można wykazywać np. honorarium uzyskiwanego z pracy wykonywanej bez wymaganego zezwolenia, czy pracy w tzw. szarej strefie. Warto zweryfikować pod tym względem wartość aktualnego zajęcia zarobkowego, oceniając, czy uzyskiwany z niej dochód będzie mógł zostać zgłoszony (ujawniony) w procedurze legalizacyjnej.
- Oprócz wykazania dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania, trzeba wykazać, że dochód ten jest stabilny i regularny. Tego warunku nie spełniają np. kwoty uzyskiwane epizodycznie, a związane z wykonywaniem określonych zleceń. Stabilne i regularne źródło dochodu oznacza najczęściej, że cudzoziemiec uzyskuje dochody w związku z wykonywaniem pracy albo świadczeniem działalności gospodarczej.
 - Praca. Trzeba pamiętać, że cudzoziemcy, którzy uzyskali zezwolenie pobytowe w wyniku abolicji znajdują się w nieco innej sytuacji, niż pozostali cudzoziemcy, którzy chcieliby pracować w Polsce. Mogą wykonywać pracę bez zezwolenia na pracę, ale tylko, gdy zostanie z

nimi zawarta umowa o pracę (zostaną zatrudnieni „na etat”). Jeśli praca miałaby być wykonywana na podstawie innego rodzaju umów (np. umowy-zlecenia), towarzyszy jej obowiązek uzyskania takiego zezwolenia. Uzyskiwanie dochodu na podstawie tego typu umów nie eliminuje możliwości spełnienia kryteriów legalizacji pobytu, ale umowy te muszą być zawierane regularnie i stale przynosić wystarczający dochód. Np. jeśli w ciągu roku zostanie zawartych kilka umów opiewających na niskie kwoty wynagrodzenia i jedna, która przewiduje wysokie wynagrodzenie, ta sytuacja może zostać potraktowana jako brak stabilnego i regularnego źródła dochodu, nawet jeżeli ich łączna wartość będzie satysfakcjonująca (powyżej minimum dochodowego w postępowaniu legalizacyjnym).

- o Działalność gospodarcza. Obowiązujące prawo wprowadza dość istotne ograniczenia związane z podejmowaniem działalności gospodarczej przez cudzoziemców. Należy zakładać, że beneficjenci abolicji będą mogli wykonywać tę działalność tylko w formie spółki komandytowej, komandytowo-akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością, albo akcyjnej. Z powołaniem tych spółek do życia wiążą się dość istotne bariery, np. związane z zgromadzeniem wymaganego kapitału początkowego. Wymienione formy spółek nie przystają na ogół do zajęć, charakterystycznych dla cudzoziemców (np. praca w sektorze usług domowych, czy drobny handel). Praca cudzoziemca w tych spółkach także wymaga uzyskania zezwolenia na pracę. Obecne prawo wiąże z powołaniem się na przesłankę wykonywania działalności gospodarczej obowiązek wykazania, że jest ona korzystna dla gospodarki narodowej, co wyjaśniane jest jako w szczególności działalność przyczyniająca się do wzrostu inwestycji, transferu technologii, wprowadzania korzystnych innowacji lub tworzenia nowych miejsc pracy. Spełnienie tych kryteriów może być trudne do wykazania.
- Należy pamiętać, że ocena wystarczalności dochodu nie odnosi się tylko do wnioskodawcy, ale też do członków jego rodziny. Np. w sytuacji, gdy małżonek cudzoziemca nie uzyskuje własnego dochodu i jest to rodzina z jednym dzieckiem, dochód cudzoziemca zostanie „podzielony na trzy”, tzn.

organ będzie badał, czy zadeklarowana kwota dochodu cudzoziemca jest wystarczająca by utrzymać dwójkę dorosłych i dziecko.

Tytuł prawny do lokalu mieszkalnego

- Cudzoziemiec składając wniosek powinien dysponować potwierdzeniem, że ma tytuł do zajmowania lokalu mieszkalnego. Najczęściej będzie nim umowa najmu. Jeśli cudzoziemiec wynajmuje mieszkanie, ale nie spisano umowy najmu (z reguły z uwagi na niechęć właściciela mieszkania do odprowadzania należnego podatku), organ zapewne potraktuje tę sytuację jako brak tytułu do zajmowanego lokalu. Aby zapobiegać nadużyciom obowiązuje prawo wyłącza możliwość posługiwania się dokumentem poświadczającym użyczenie lokalu, chyba że użyczającym jest członek bliskiej rodziny. Koszty zamieszkania (np. wysokość czynszu płaconego właścicielowi lokalu, opłaty za energię, gaz, wodę itp.) są odliczane od dochodu, a więc zaniżają ostateczny wynik obliczeń co do możliwości finansowych cudzoziemca. Należy więc dążyć do tego, by koszty te nie były nadzbyt wysokie.

Wymóg ubezpieczenia zdrowotnego

- Cudzoziemiec powinien posiadać ubezpieczenie zdrowotne (co ma miejsce w każdym przypadku zawarcia umowy o pracę, albo innej umowy, z którą prawo łączy obowiązek odprowadzania składki zdrowotnej) lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (co wiąże się z wykupieniem prywatnej polisy).

Jakie dokumenty kompletować na potrzeby przyszłego wniosku?

- Bardzo ważne jest, by na bieżąco kompletować dokumentację związaną z uzyskiwanym dochodem – np. umowę o pracę, druki poświadczające odprowadzanie składek ubezpieczeniowych (tzw. ZUS RMUA), PITY (informacje o dochodach oraz o pobranych zaliczkach na podatek dochodowy, które pracodawca powinien przekazywać pracownikowi raz do roku), wydruki potwierdzające przelew wynagrodzenia na rachunek bankowy itp. Jeśli pracodawca nie dostarcza takich dokumentów, może to oznaczać, że narusza przepisy związane z zatrudnieniem. Ważnym dokumentem może okazać się

zeznanie podatkowe, składane przez podatnika, na podstawie którego może zostać oszacowany jego łączny dochód. Zatajanie realnych dochodów, jakkolwiek skutkuje niższym podatkiem, może się zemścić właśnie przy ubieganiu się o kolejne zezwolenie legalizacyjne, gdyż zadeklarowany dochód może zostać uznany za niewystarczający, tj. niepokrywający kosztów utrzymania. Niewywiązywanie się z zobowiązań podatkowych wobec Skarbu Państwa uniemożliwia uzyskanie zezwolenia na zamieszkanie.

Inne kryteria formalne

- Obowiązujące prawo nakłada na cudzoziemca obowiązek złożenia wniosku o kolejne zezwolenie najpóźniej 45 dni przed upływem ważności ważnego zezwolenia. Rząd planuje zniesienie tego wymogu; wniosek będzie mógł być złożony nawet ostatniego dnia ważności obecnego zezwolenia. Nie wolno jednak przekroczyć tego terminu ważności, gdyż będzie to oznaczać, że wniosek zostanie złożony przez osobę przebywającą nielegalnie.
- Nie wszyscy beneficjenci abolicji dysponowali ważnym dokumentem podróży. Jeśli to tylko możliwe, w kolejnej procedurze legalizacyjnej cudzoziemiec powinien już dysponować stosownym dokumentem. Wprawdzie prawo tworzy możliwość odstąpienia od tego wymogu, ale jest to obwarowane zaistnieniem „szczególnie uzasadnionego przypadku”. Brak takiego dokumentu obniża prawdopodobieństwo pozytywnego rozpatrzenia wniosku.